

УДК 378:373.2.011.3-051:005.336.5]061.1ЄС-044.247
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-35>

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА,
 orcid.org/0000-0002-3032-7261

доктор педагогічних наук,
 професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти
 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
 імені К.Д. Ушинського»
 (Одеса, Україна) lydunya@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Статтю присвячено проблемі формування професійних компетенцій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах євроінтеграції. Подано визначення понять «євроінтеграція», «компетенція», «професійна компетенція», наведено авторське визначення феномену «професійна компетенція вихователя закладу дошкільної освіти». Окреслено низку вагомих кроків Міністерства освіти і науки України щодо пріоритетності розвитку дошкільної ланки освіти та підготовки компетентних фахівців. Розкрито напрями міжнародної діяльності Університету Ушинського та кафедри теорії та методики дошкільної освіти. На основі аналізу освітньо-професійних програм визначено мету, завдання та зміст фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Окреслено загальні та фахові компетентності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта», які окреслюють увесь спектр професійних знань та практичних умінь необхідних для успішного здійснення професійної діяльності. Схарактеризовано пріоритетні напрями розвитку системи вищої освіти в Україні в умовах євроінтеграції, а саме: впровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти, вироблення єдиних критеріїв щодо міжнародного визнання результатів професійної освіти, добра обізнаність з фаху, практичні вміння та навички, багатопрофільна підготовка здобувачів освіти, організація сучасного освітнього середовища, зорієнтованість на індивідуальність студентів, самоосвіта та саморозвиток здобувачів освіти, професійна активність, мобільність, володіння сучасними інноваційними технологіями та засобами навчання; опанування гнучкими (soft skills) навичками, міжкультурна комунікація, участь в грантових проєктах, обмін досвідом, стажування, співпраця зі стейкхолдерами, готовність до роботи у постійно змінюваних умовах сьогодення.

Ключові слова: євроінтеграція, компетенції, професійні компетенції, майбутні вихователі, професійна підготовка.

Liudmyla BEREZOVSKA,
 orcid.org/0000-0002-3032-7261

Doctor of Pedagogical Sciences,
 Professor at the Department of the Theory and Methods of Preschool Education
 South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky
 (Odesa, Ukraine) lydunya@gmail.com

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE EDUCATORS OF PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

The article is devoted to the problem of the formation of professional competences of future educators of preschool education institutions in the conditions of European integration. Definitions of the terms "European integration", "competence", "professional competence" are given, the author's definition of the phenomenon "professional competence of a preschool teacher" is given. A number of important steps of the Ministry of Education and Science of Ukraine regarding the priority of the development of preschool education and the training of competent specialists are outlined. The directions of international activity of the Ushinsky University and the Department of Theory and Methodology of Preschool Education are revealed. Based on the analysis of educational and professional programs, the purpose, tasks and content of the professional training of future teachers of preschool education institutions have been determined. The general and professional competences of applicants of the second (master's) level of higher education in the specialty 012 "Preschool education" are outlined, which outline the entire range of professional knowledge and practical skills necessary for the successful implementation of professional activities. The priority directions of the development of the higher education system in Ukraine in the conditions of European integration are characterized, namely: the introduction of a competency-based approach to the higher education system, the development of uniform criteria for the international

recognition of the results of professional education, good knowledge of the profession, practical skills and abilities, multidisciplinary training of education seekers, organization modern educational environment, focus on the individuality of students, self-education and self-development of education seekers, professional activity, mobility, possession of modern innovative technologies and learning tools; acquisition of soft skills, intercultural communication, participation in grant projects, exchange of experience, internships, cooperation with stakeholders, readiness to work in the constantly changing conditions of today.

Key words: *European integration, competences, professional competences, future educators, professional training.*

Постановка проблеми. У складних умовах сьогодення все більшої актуальності набуває питання якісної освіти, починаючи з її первинної ланки – дошкільної освіти. Відтак, пріоритетним завданням Міністерства освіти і науки України на найближчі роки визначено розвиток дошкільної освіти як фундаменту цілісної системи неперервної освіти, в контексті ідей Нової української школи. У доповіді міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета присвяченій 30 річчю незалежності України наголошено, що для якісного розвитку освітньої галузі необхідно підвищити якість освіти, забезпечити науково-методичний і психолого-педагогічний супровід освітнього процесу, впроваджувати інновації в освіту, готувати конкурентоздатного творчо мислячого фахівця, готового самостійно вирішувати нетипові професійні завдання (Освіта в незалежній Україні, 2021). У зв'язку з цим, перед закладами вищої освіти постало питання підготовки компетентних фахівців, спроможних вирішувати складні завдання у постійно змінених умовах та інноваційних процесах, які відбуваються в освіті.

На важливості створення ефективної системи вищої освіти, яка є конкурентоспроможною на українському та світовому ринку освітніх послуг, формує компетентного фахівця через упровадження якісних освітніх програм, реалізацію наукових досліджень та інновацій наголошено у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 р.). Зауважимо, що в умовах російсько-української війни, яку сьогодні переживає держава Україна, чимало педагогів та студентів у силу тих чи тих обставин (активні бойові дії, зруйновані домівки та заклади освіти, окупація міст та сіл), змушені були покинути своє місце праці, навчання, та виїхати за межі України. Проте недостатній рівень інтеграції вищої освіти України у світову та європейську освітню систему, комунікативні бар'єри (недостатнє володіння іноземною мовою), проходження стажування викладачів та студентів за програмами академічної мобільності, завадили успішній адаптації вимушено переміщених громадян України, навчанню та працевлаштуванню у країнах ЄС.

Таким чином, не зважаючи на чимало кількість нормативно-правових документів, які декларують входження України до європейського освітнього простору (Болонський процес 2020 (2009 р.), Національна рамка кваліфікацій (2011 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), програми «Еразмус+», «Горизонт 2020» та ін.), необхідно розширювати та поглиблювати міжнародні контакти, здійснювати підготовку фахівців у закладах вищої освіти Європи, навчання студентів за програмами подвійних дипломів, що надасть їм можливість отримати диплом як українського, так і європейського університетів, брати участь у програмах стажування та обміну. Зауважимо, що європейська освіта не повинна конкурувати з українською системою освіти, а доповнювати її кращими світовими практиками. Поєднання кращих традицій українського та зарубіжного досвіду в системі підготовки здобувачів освіти дозволить створити динамічну, мобільну та конкурентоздатну модель освітньої системи. Таким чином, євроінтеграційні процеси вимагають від здобувачів освіти, майбутніх педагогів, більше нових знань, сформованих практичних умінь та навичок, міжкультурної комунікації, безперервного професійного розвитку, володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями навчання. Усе це потребує удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, місією яких, відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти в Україні є всебічний, гармонійний розвиток дітей, урахування їхніх здібностей, індивідуальних, психологічних та фізичних особливостей (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021).

Для розкриття теми дослідження, з'ясуємо, насамперед, сутність поняття «євроінтеграція».

Євроінтеграція у сфері вищої освіти – це процес упровадження європейських норм у законодавство освіти України, забезпечення її розвитку з урахуванням фундаментальних цінностей вищої освіти (Козієвська, 2022).

Аналіз досліджень. Питанню вдосконалення системи вищої освіти, формування професійної компетентності майбутніх педагогів в умовах євроінтеграції присвячено наукові праці

В. Андрущенко, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Ягупова та ін. Проблема підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти висвітлена у наукових працях І. Беха, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грами, Л. Зданевич, К. Крутій, Н. Лисенко, Р. Пріми, Т. Танько та ін. Проаналізувавши стан проблеми підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів, констатуємо на існуючій в освітній практиці суперечності між об'єктивними процесами в суспільстві, що зумовлюють соціальний запит на сформованість у вихователів закладів дошкільної освіти професійних компетенцій та низьким рівнем професійної компетенції здобувачів освіти.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності формування професійних компетенцій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне співробітництво є одним із пріоритетних напрямів діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Міжнародна діяльність в Університеті Ушинського здійснюється за такими напрямками, як: участь викладачів та здобувачів освіти у міжнародних грантових проєктах, конференціях, семінарах, проведення спільних наукових досліджень; участь у міжнародних освітніх та наукових програмах; співпраця із зарубіжними партнерами та міжнародними організаціями, щодо реалізації міжнародних зв'язків університету та ін.

На факультеті дошкільної педагогіки та психології у 2021-2022 н.р. навчалися студенти з КНР. Викладачі кафедри теорії та методики дошкільної освіти активно долучаються до участі у міжнародних наукових конференціях, підвищують кваліфікацію та проходять стажування у провідних європейських закладах освіти, як-от: Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach (Вища школа технічна в Катовіцах), Школа Лінгвістична (м. Ченстохова, Польща), Los Angeles education (університет в англійській академії асоціації on-lain університетів світу) та ін.

У червні 2022 р. кафедрою теорії та методики дошкільної освіти було проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Психолого-педагогічний супровід підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти», присвячену 205-тій річниці Університету Ушинського. Співорганізаторами конференції виступили Харбінський інженерний університет (Китай), Кйонгінський

національний педагогічний університет (м. Інчхон, Республіка Корея), Русенський університет імені Ангела Канчева, (Болгарія), Шуменський університет імені Єпископа Костянтина Преславського, (Болгарія), Кагульський державний університет імені Богдана Петричейку Хашдеу (Молдова), Тараклійський державний університет імені Григорія Цамблака (Молдова) та ін.

До участі у міжнародній діяльності професорсько-викладацький колектив кафедри активно долучає здобувачів освіти. Так у 2022 навчальному році студенти брали участь у 8-ми міжнародних конференціях, зокрема, Токіо (Японія), Варшава (Польща), Осло (Норвегія), Бостон (США) та ін.

На факультеті дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського забезпечено сприятливі умови щодо вибудови гнучкої, індивідуально-освітньої траєкторії для здобувачів освіти, урізноманітнення підходів, форм і методів навчання, неформального навчання, яке відповідно до Положення про визнання в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, дозволяє здобувачам освіти перезарядити отримані результати навчання на основі відповідних документів (сертифікати, свідоцтва тощо), що підтверджують отримані результати навчання (Положення про визнання результатів навчання у неформальній освіті, 2019); вільного вибору навчальних курсів варіативного складника освітньо-професійної програми, опитування здобувачів, яке проводить центр якості освіти Університету Ушинського, щодо якості надання освітніх послуг; залучення до роботи стейкхолдерів.

Професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільної освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти здійснюється за двома освітньо-професійними програмами, а саме: «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» та «Дошкільна освіта. Логопедія в закладах дошкільної освіти».

У процесі євроінтеграції освітнього простору, підготовка компетентного фахівця вимагає особливої уваги.

Для розкриття теми дослідження, з'ясуємо, насамперед, сутність понять «компетенція», «професійна компетенція».

У довідкових виданнях поняття «компетенція» тлумачиться як: добра обізнаність; коло повноважень організації, установи, особи (Бусел, 2005: 529); соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки, необхідна для якісної продуктивної

діяльності в певній сфері (Енциклопедія освіти, 2008: 409); суспільно визнаний рівень знань, умінь і навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини (Пентилюк, 2016: 76).

Відповідно до європейського проєкту тьюнінг – гармонізація освітніх структур у Європі феномен «компетенція» визначається як динамічне поєднання знань, розуміння навичок, умінь та здатностей. Розвиток компетентностей є метою навчальних програм. Компетентності розвиваються в усіх навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах програми (Tuning Ukraine).

Зарубіжні науковці (J. Allen, M. Mulder, M. Ott) щодо визначення сутності поняття «competences» використовують інтегрований підхід, який дозволяє розглядати означену дефініцію крізь динамічну сукупність якостей, здатних забезпечити компетентну діяльність (дію). Словами синонімами до феномену «competences» є такі, як: здібність, здатність, майстерність, компетентність, які схожі у визначенні та відносяться до людини та до її здатності досягти чогось (Universities' contribution to the Bologna process, 2008).

Академік А. Богуш, поняття «компетенція» визначає, як закріплений результат освіти (стандартами, програмами) наперед задана норма (вимога) до освітньої підготовки дитини, необхідної для якісного виконання продуктивної діяльності у певній освітній, змістовій чи предметній галузі (Богуш, 2013: 19).

Т. Теличко, феномен «компетенції» розглядає як наявні інтегративні психологічні новоутворення (діапазон знань, способи програмних моделей і дій, ціннісні орієнтації, сенсообрази, ставлення до світу тощо), які актуалізуються в діяльності у межах спеціально створених умов і ситуацій (Теличко, 2021: 35).

С. Сисоєва зауважує, що компетенції фахівця – це складні професійно-індивідуальні новоутворення, які на міждисциплінарній інтеграції здобутих знань, соціального, професійного та особистого досвіду, сформованих умінь і навичок, особистісних якостей зумовлюють готовність та здатність людини до успішного виконання різних видів професійної діяльності. Розвиток професійної компетентності фахівця відбувається у процесі професійної діяльності та має неперервний характер (Сисоєва, 2015). Феномен «професійна компетенція», С. Сисоєва визначає як рівень професійної підготовленості, що проявляється у сучасних творчих формах виконання видів професійної діяльності, ґрунтовних науково-теоретичних знань про предмет діяльності, вияву фізичних, психічних, інтелектуальних, духовних якостей і властивостей особистості.

Таким чином, підсумовуючи погляди науковців зауважимо, що показниками професійної компетенції вихователя ЗДО є сукупність знань, формування необхідних умінь та навичок для успішного виконання професійної діяльності, індивідуально-психологічні характеристики особистості педагога. Структура професійної компетенції майбутнього вихователя ЗДО подана на рис. 1.

У дослідженні феномен «професійна компетенція вихователя ЗДО» розуміємо як єдність теоретичної і практичної готовності, що включає сукупність необхідних теоретико-методичних знань та практичних умінь необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності компетенцій: професійних (спеціальних, фахових) – загальна ерудованість, обізнаність; предметно-спеціалізованих (психолого-педагогічних і методичних знань) – використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, форм

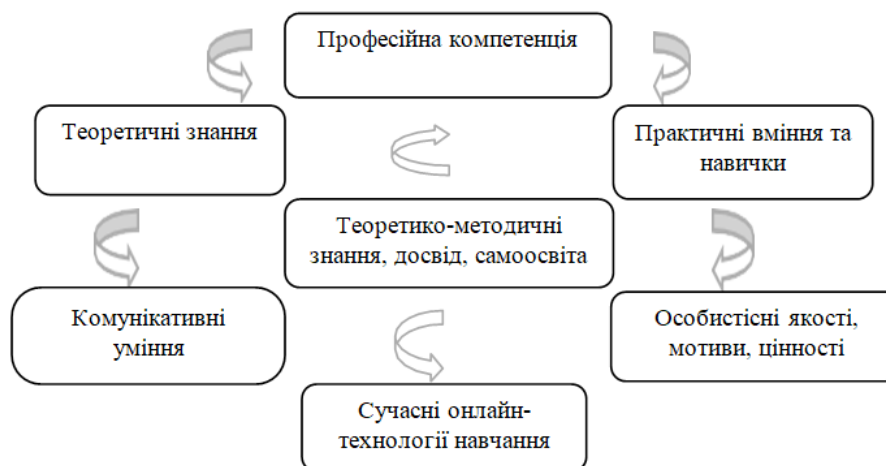

Рис. 1. Структура професійної компетентності педагога

та методів навчання, методичного забезпечення реалізації освітніх програм у галузі дошкільної освіти; загальнокультурних (особистісно-індивідуальних) – вихованість майбутніх вихователів ЗДО, духовно-моральні та ціннісні орієнтації, емпатійність, толерантність, розвинуті комунікативні уміння.

У процесі проектування змісту професійної підготовки здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», відповідно до європейських стандартів освіти, врахування інноваційних тенденцій розвитку суспільства, за логікою компетентнісного підходу провідними є професійні знання, які становлять основу професійної підготовки майбутнього фахівця.

Зауважимо, що потреба впровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти зумовлена вимогами сучасного глобалізованого суспільства та тенденціями розвитку європейської системи освіти; вироблення спільних критеріїв щодо міжнародного визнання результатів професійної освіти у зв'язку з участю України в Болонському процесі; необхідністю конструювання змісту професійної підготовки та самоосвіти педагогів; оволодіння здобувачами освіти таким рівнем професійної діяльності, який забезпечує адаптацію до роботи в постійно змінених умовах сьогодення (Оліяр, 2015: 152).

Зауважимо, що в освітньому процесі ЗВО компетентнісний підхід спрямований на формування загальних та спеціальних (фахових) компетенцій на кожному рівні вищої освіти (бакалавр, магістр) з урахуванням специфіки професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, які окреслюють увесь спектр професійних знань та практичних умінь необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності.

Відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності 012 «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у здобувачів освіти в процесі навчання необхідно сформувати загальні (діяти соціально відповідально та свідомо, генерувати нові ідеї, здійснювати дослідження, аналізувати отримані дані, працювати в команді) та спеціальні (організовувати освітній процес у ЗДО із використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій; здійснювати методичний супровід освітньої діяльності в ЗДО; здійснювати психолого-педагогічне керівництво особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами, впроваджувати в практику наукові розробки; співпрацювати з соціальними

інституціями, дотримуватися професійної етики та ін.) компетенції.

Суголосні з позицією В. Ляпунової у тому, що в процесі професійної підготовки вихователів ЗДО необхідно формувати багатофункціональні, надпредметні та багатовимірні компетенції, що дозволить їм вирішувати найрізноманітніші проблеми та завдання як у повсякденній дійсності, так і у майбутній професійній діяльності (Ляпунова, 2016: 102).

Вивчення стану сформованості професійних компетенцій здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» сприяло проведено опитування щодо якості надання освітніх послуг, доцільності основних та вибіркового освітніх компонентів, практичної підготовки закладеної в освітньо-професійній програмі. Зауважимо, що 78,6 % здобувачів освіти задоволені наданням освітніх послуг та оцінили свій рівень сформованості професійної компетенції як «достатній». 21,4 % здобувачів освіти, які вступили на навчання до магістратури на основі ступеня вищої освіти, здобутого за іншою спеціальністю (напрямом підготовки), зауважили, що для успішного здійснення професійної діяльності їм не вистачає теоретико-методичних знань. Так, у процесі проходження педагогічної практики в ЗДО вони мали певні труднощі щодо організації різних видів роботи з дітьми (освітньо-виховної, ігрової, самостійної, індивідуальної та ін.); відчували труднощі у підготовці та проведенні занять із дітьми, використанні інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку, умінні доцільно до завдань добирати дидактичні ігри та наочний матеріал, планувати роботу з дітьми, заповнювати щоденник календарного планування та ін.

Удосконалення професійної компетенції майбутніх вихователів ЗДО в умовах євроінтеграції вбачаємо у:

- забезпеченні багатoproфільної підготовки здобувачів освіти, що розширить можливості працевлаштування, щоб фахівець міг з легкістю адаптуватися до непередбачуваних та змінюваних умов сьогодення;
- організації сучасного освітнього середовища, зорієнтованість на індивідуальність здобувачів освіти;
- зміні ставлення до процесу навчання, самоосвіта та саморозвиток студента, професійна активність, мобільність, володіння новітніми засобами та технологіями навчання;
- наданні майбутнім вихователям можливості вибудувати власну траєкторію професійного

розвитку, яка базується на набутті студентами гнучких, «soft skills» навичок, креативності, співробітництві та партнерстві;

– міжкультурній комунікації, знанні іноземних мов для спілкування і взаємодії з колегами з інших країн, участь в грантових проєктах, проведення семінарів, обмін досвідом, стажування та ін.;

– співпраці ЗВО зі стейкхолдерами у процесі якої здобувачі освіти мають можливість проходити практичну підготовку та відпрацьовувати набуті в процесі теоретичного навчання уміння й навички (дуальна освіта);

– забезпеченні можливості учасників освітнього процесу у навчанні, стажуванні, проведенні наукових досліджень за програмами академічної мобільності в європейських закладах вищої освіти.

Висновки. Формування професійних компетенцій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах євроінтеграції – складний інтегрований процес, що передбачає розвиток особистісно-професійних якостей, здатності ставити професійні цілі та досягати їх, здійснювати педагогічну діяльність на основі здобутих професійних знань, умінь та навичок, емоційно-ціннісного ставлення до реалізації професійних функцій вихователя закладу дошкільної освіти, використання сучасних інноваційних педагогічних технологій. Перспективи подальших наукових досліджень убачаємо у визначенні інтегрованих навчальних курсів у галузі дошкільної освіти, що співвідносяться з різними видами професійних компетенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і доп. Харків : Вид-во «Ранок», 2013. 192 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Акад. пед. наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Козієвська О. Гармонізація національного законодавства у сфері вищої освіти в контексті євроінтеграції України: досягнення та виклики. *XI Міжн.-наук.-практ. конференція «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Відновлення: виклики, підходи та інструменти*, (8 листопада 2022 р.) URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/kozievskia_08_11_2022.pdf
5. Ляпунова В. А. Структурування змісту професійної підготовки вихователів до формування толерантності у дітей дошкільного віку. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Сер.: Педагогічні науки. 2016. Вип. 135. С. 100-104.
6. Оліяр М. П. Теорія і практика формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів : монографія. Івано-Франківськ : Симік, 2015. 476 с.
7. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini.17.08-1.pdf>
8. Положення про визнання в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, URL: <https://pdpu.edu.ua/doc/universitet/yakist/nef-osvita.pdf>
9. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
10. Про схвалення стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження кабінету міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
11. Сисоєва С. Компетентісно зорієнтована вища освіта: формування наукового тезаурусу. *Компетентісно зорієнтована освіта: якісні виміри* : монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. С. 18-44.
12. Теличко Т. В. Формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на засадах міждисциплінарного підходу: дис. ... докт. філософії 015. Мукачеве, 2021. 294 с.
13. Universities' contribution to the Bologna process. Tuning Project, 2-nd ed. 2008.160 p. URL: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/Publications/ENGLISH_BROCHURE_FOR_WEBSITE.pdf, 27

REFERENCES

1. Bohush A. M. Movlennievyyi komponent doshkilnoi osvity [Speech component of preschool education] 4-te vyd., doopr. i dop. Kharkiv : Vyd-vo «Ranok», 2013. 192 p. [in Ukrainian].
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] Uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin : VTF «Perun», 2005. 1728 p. [in Ukrainian].
3. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] / hol. red. V. H. Kremen. Akad. ped. nauk Ukrainy. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. 1040 p. [in Ukrainian].
4. Koziiivska O. Harmonizatsiia natsionalnoho zakonodavstva u sferi vyshchoi osvity v konteksti yevrointehratsii Ukrainy: dosiahnennia ta vyklyky [Harmonization of national legislation in the field of higher education in the context of European integration of Ukraine: achievements and challenges]. *XI Mizhnarodno-naukovo-praktychna konferentsiia «Ievropeiska intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu. Vidnovlennia: vyklyky, pidkhody ta instrumenty»*

(8 lystopada 2022). Retrieved from: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/kozievska_08_11_2022.pdf [in Ukrainian].

5. Liapunova V. A. Strukturuvannia zmistu profesiinoi pidhotovky vykhovateliv do formuvannia tolerantnosti u ditei doshkilnogo viku [Structuring the content of professional training of educators for the formation of tolerance in preschool children]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*. Ser.: Pedahohichni nauky. 2016. Vyp. 135. pp. 100-104. [in Ukrainian].

6. Oliiar M. P. Teoriia i praktyka formuvannia komunikatyvno-stratehichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Theory and practice of formation of communicative and strategic competence of future primary school teachers] : monohrafiia. Ivano-Frankivsk : Symik, 2015. 476 p. [in Ukrainian].

7. Osvita v nezalezhnii Ukraini: rozvytok ta konkurentospromozhnist informatsiino-analitychnyi zbirnyk [Education in independent Ukraine: development and competitiveness information and analytical collection]. Kyiv, 2021. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhnyi.Ukrayini/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhnyi.Ukrayini.17.08-1.pdf> [in Ukrainian].

8. Polozhennia pro vyznannia v Derzhavnomu zakladi «Pivdenoukraiynskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho» rezultativ navchannia, otrymanykh u neformalnoi osviti [Regulations on the recognition of learning results obtained in non-formal education at the State Institution "Southern Ukrainian National Pedagogical University named]. Retrieved from: <https://pdu.edu.ua/doc/universitet/yakist/nef-osvita.pdf> [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennya Bazovogo komponenta doshkilnoyi osviti v Ukrayini (2021). [About the statement of the Basic component of preschool education in Ukraine] Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> [in Ukrainian].

10. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky [On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032] Rozporiadzhennia kabinetu ministriv Ukrainy vid 23.02.2022 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

11. Sysoieva S. Kompetentnisno zoriientovana vyshcha osvita: formuvannia naukovoho tezaurusu [Competence-oriented higher education: formation of a scientific thesaurus]. Kompetentnisno zoriientovana osvita: yakisni vymiry : monohrafiia. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2015. pp. 18-44. [in Ukrainian].

12. Telychko T. V. Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity na zasadakh mizhdystyplinarnoho pidkhodu [Formation of professional competence of future teachers of preschool educational establishments on the basis of interdisciplinary approach] : Doctor's thesis. Mukachevo, 2021. 294 p. [in Ukrainian].

13. Universities' contribution to the Bologna process. Tuning Project, 2-nd ed. 2008.160 p. URL: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/Publications/ENGLISH_BROCHURE_FOR_WEBSITE.pdf, 27